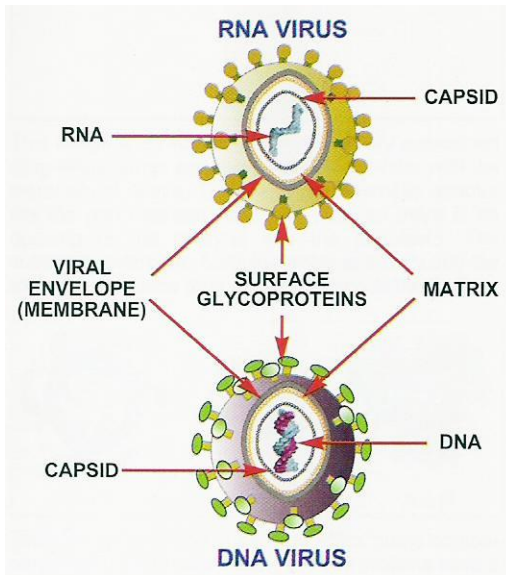
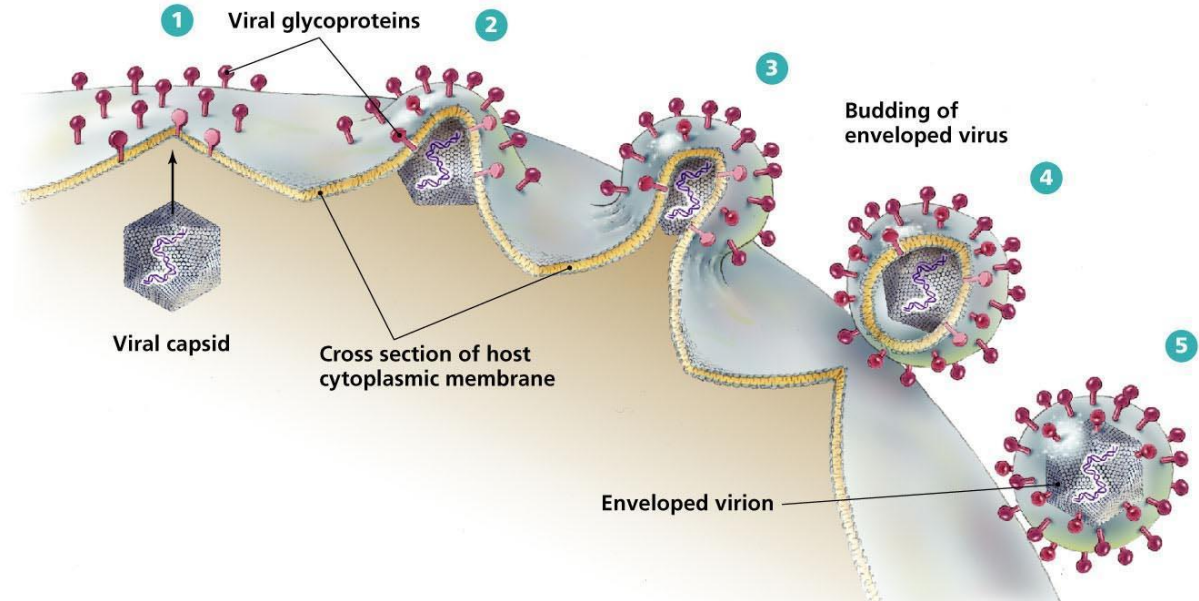

Leki przeciwwirusowe

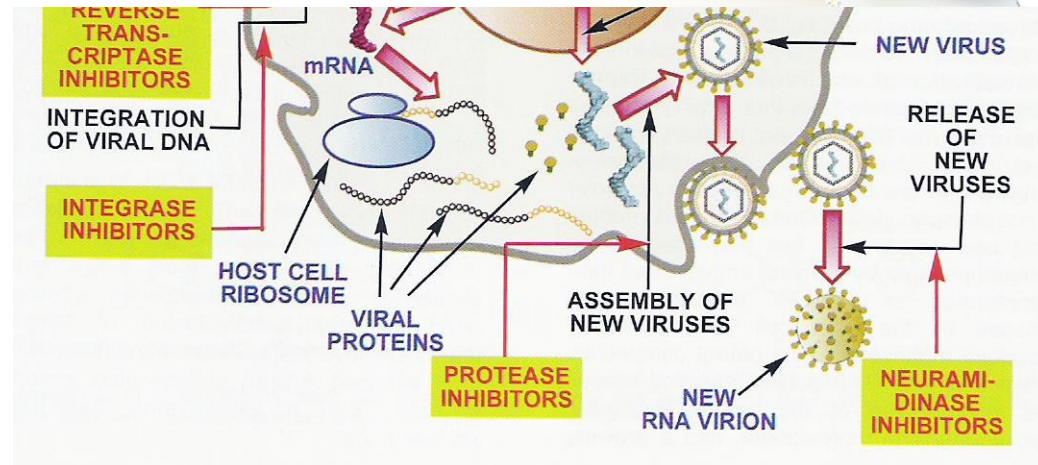
Budowa i działanie wirusów

Wirusy RNA: grypa, rotawirus, SARS, wir. zap. wątroby A i C, Ebola, HIV

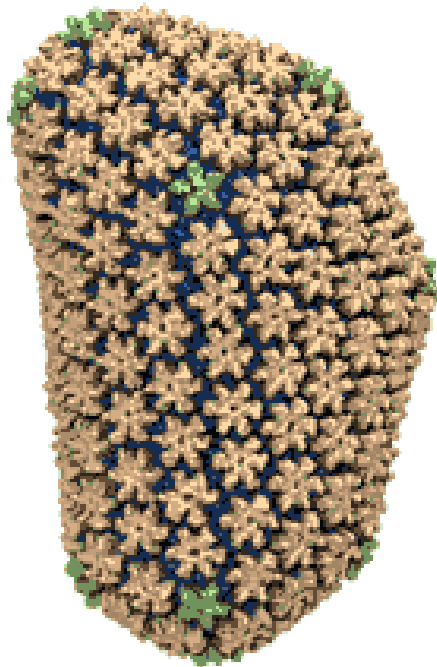

Wirusy DNA:

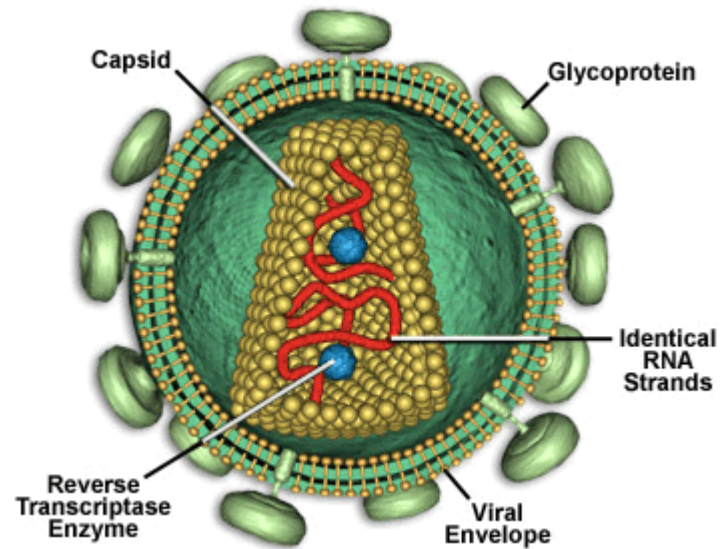
- ospa prawdziwa (smallpox),
- ospa wietrzna (chickenpox),
- opryszczka (herpes),
- wirusowe zapalenie wątroby typu B
- parwowirus (bez otoczki lipidowej)

Budowa wirusa HIV

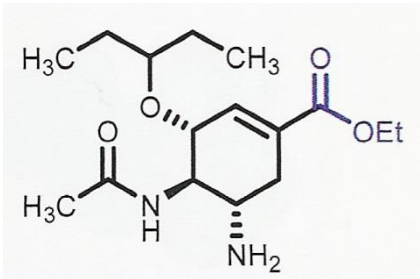

Human Immunodeficiency Virus (HIV) Anatomy

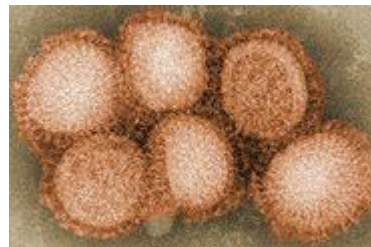

Oseltamivir (Tamiflu™)

Inhibitor neuraminidazy II generacji, wirus grypy typu A (ptasia grypa np. H5N1) i B

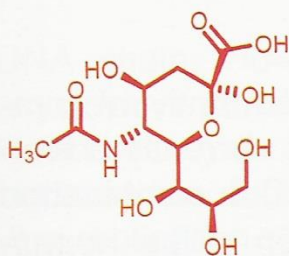

Oseltamivir, prolek

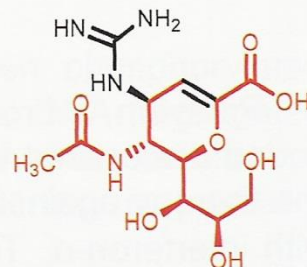

Wirusy grypy

Lek I-gen. Zanamivir (Relenza™), mógł być podawany tylko wziewnie

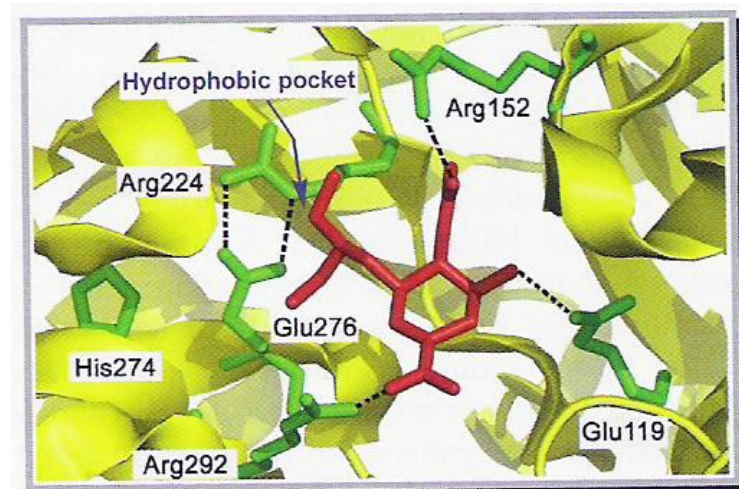

Sialic acid

Zanamivir (Relenza™)

Neuraminidaza przecina kwas sialowy, który łączy nowo utworzone wirusy z błoną zainfekowanej komórki.

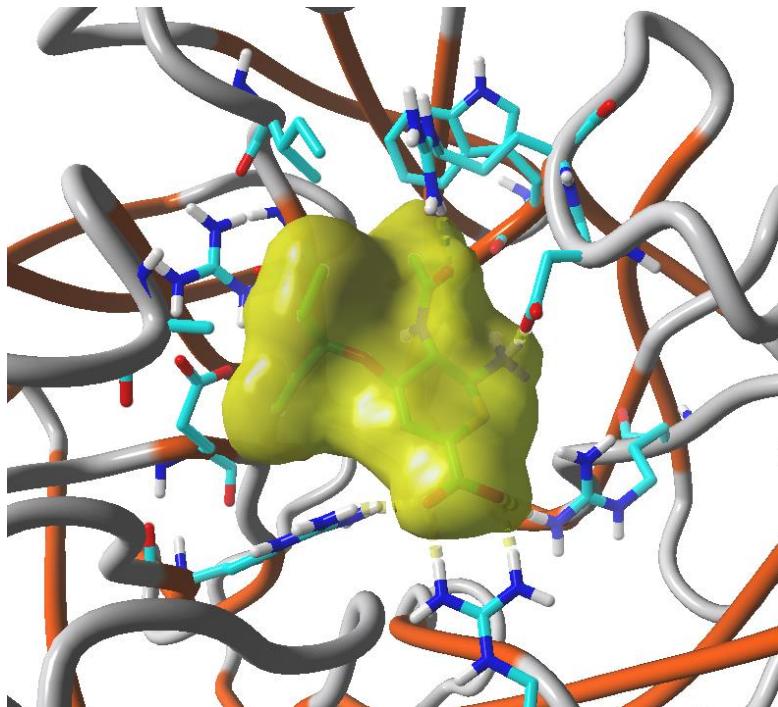

1. *J. Am. Chem. Soc.* 1997, 119, 681-690; 2. *Future Virology* 2006, 1, 577-586; 3. *Nature* 2006, 443, 45-49 (2HT8); Refs. p. 177

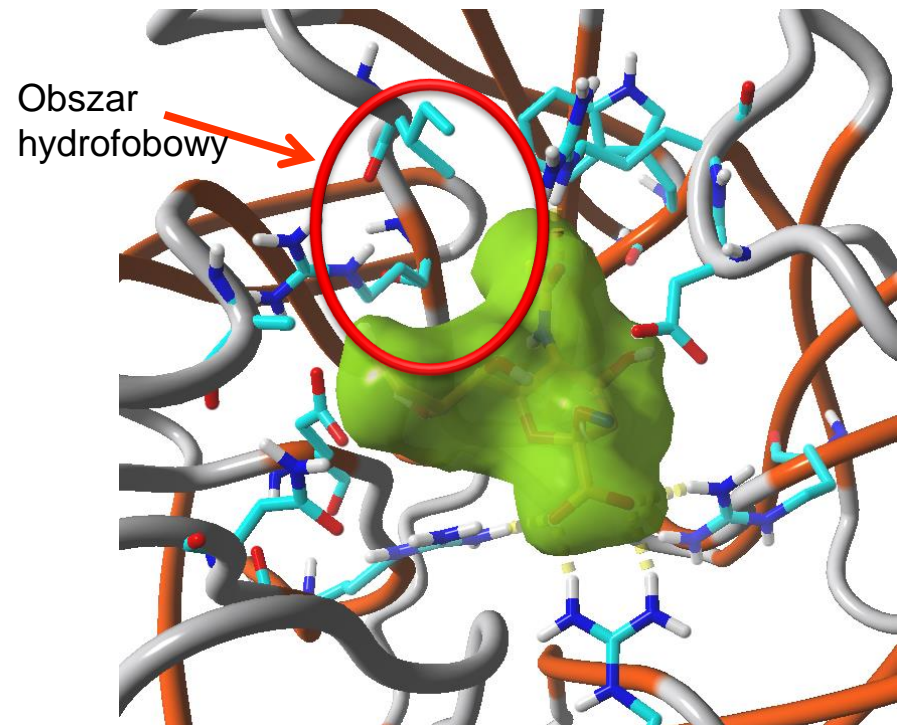
Struktura kompleksu oseltamivir-neuraminidaza wirusa grypy H5N1, odporne szczepy mają mutacje Arg292Lys i His274Tyr zmniejszające wiązanie leku.

Analiza oddziaływań w kompleksie oseltamivir (tamiflu) - neuramidaza wirusa grypy H5N1

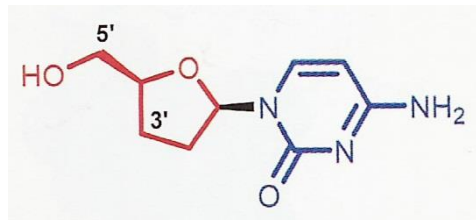
Tamiflu

Kwas sialowy
- substrat

Zalcytabina

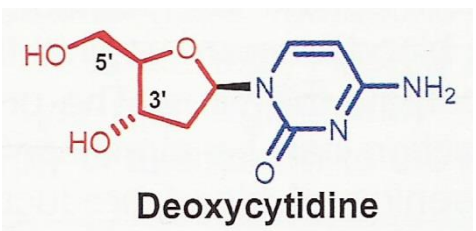
Inhibitor odwrotnej transkryptazy, wirus HIV (AIDS – zespół nabytego niedoboru odporności)

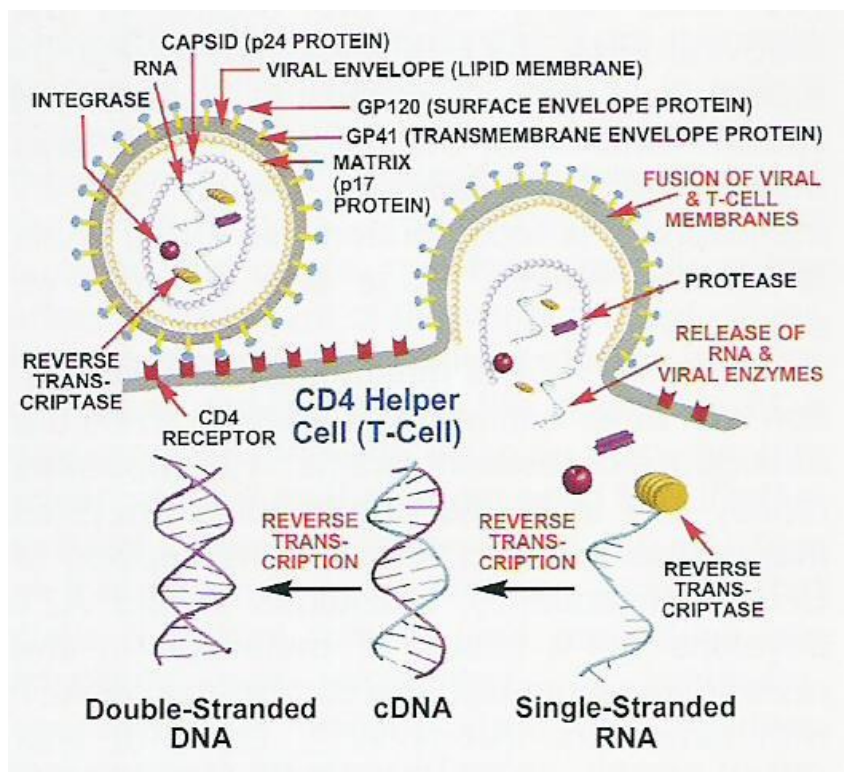
Zalcitabine

Pochodna cytozyny, prolek, przekształcany do 5'-trifosforanu

Brak -OH przy 3' powoduje zatrzymanie syntezy DNA

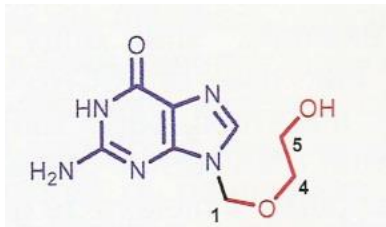
Deoxycytidine

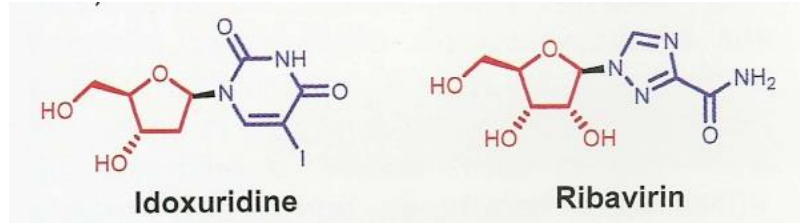
Schemat działania wirusa HIV w limfocytach T (komórki odpornościowe)

Acyklowir (Zovirax™)

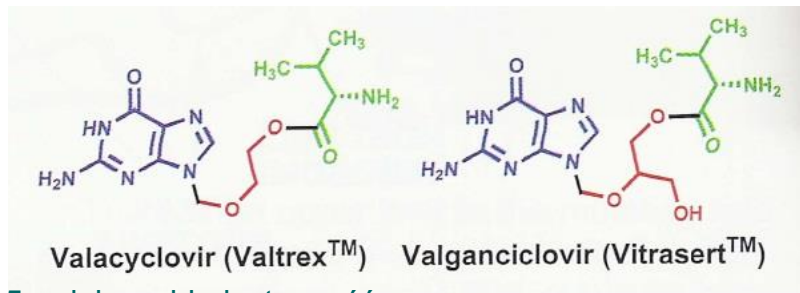
Przeciwno wirusowi Herpes (opryszczka, ospa wietrzna)

Struktura molekularna, pochodna guaniny, prolek

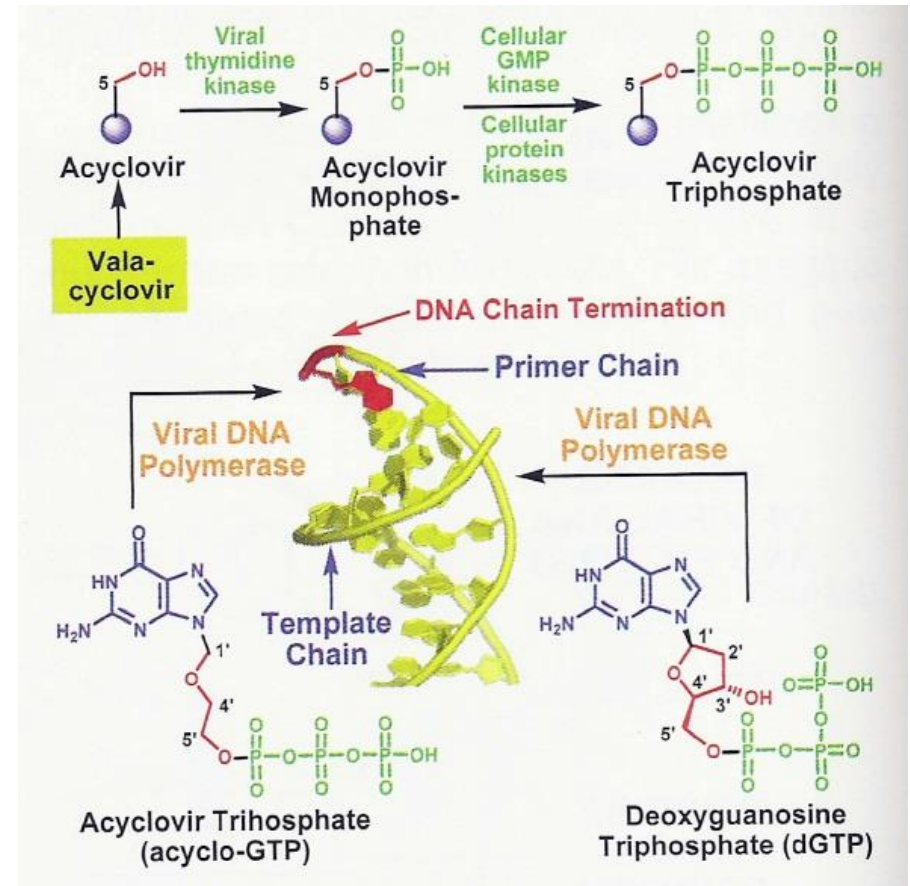

Wcześniejsze struktury

5x większa biodostępność

Pochodne proleki (z waliną)

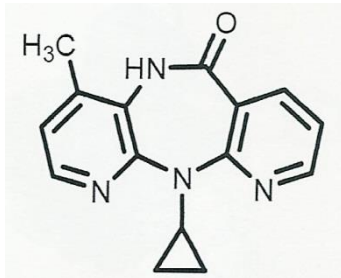

Działanie leku

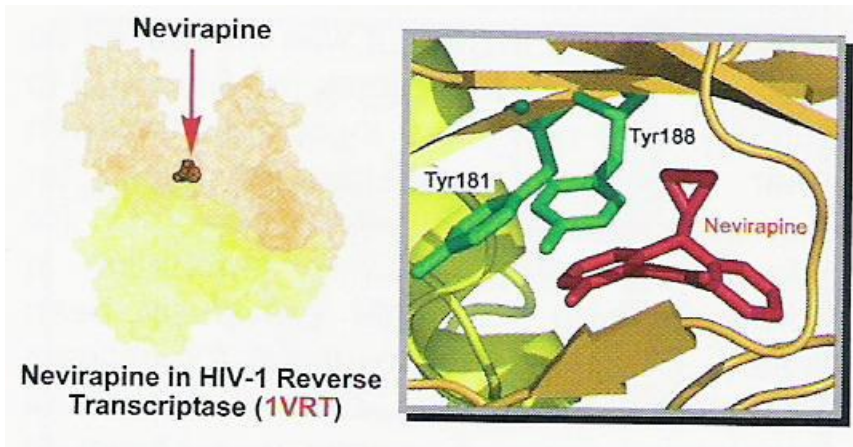
Newirapina

nienukleozydowy inhibitor I-generacji odwrotna transkryptaza (RT) wirusa HIV (AIDS),

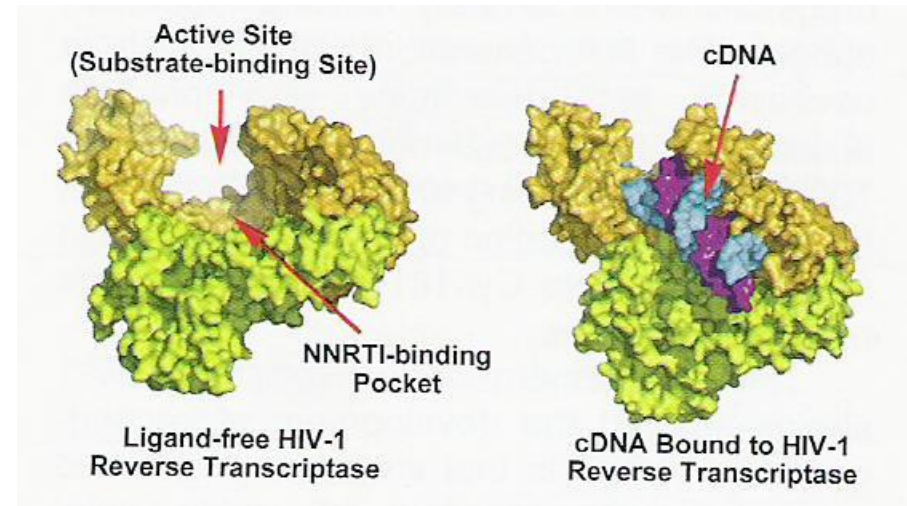
Nevirapine

Blokuje HIV-1 RT ale nie HIV-2 RT

Oddziaływanie π - π z Tyr181 i 188

Pojedyncza mutacja tych reszt zapobiega wiązaniu leku.

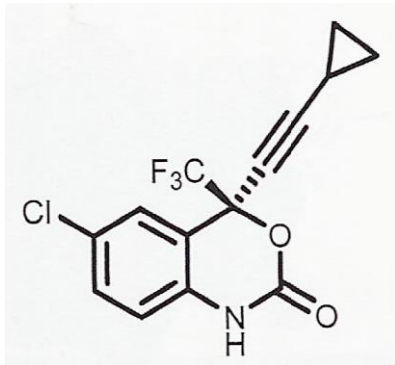
Nie wiąże się w miejscu aktywnym enzymu ale w pobocznym (allosterycznym) modyfikując kształt miejsca aktywnego (położone w odległości 1 nm od miejsca aktywnego).

RT ma wysoki poziom błędów kopiowania → duża ilość mutacji → duża szybkość uzyskiwania leko-oporności.

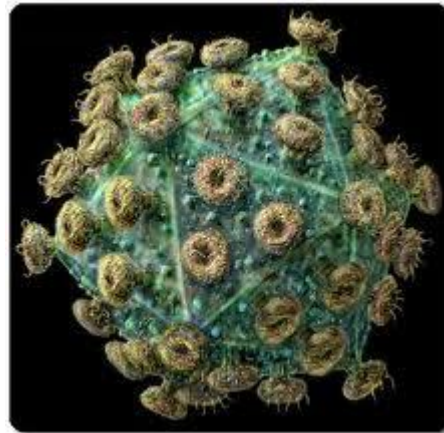
Efavirenz

nienukleozydowy inhibitor odwrotnej transkryptazy (RT) II-generacji,
wirus HIV (AIDS)

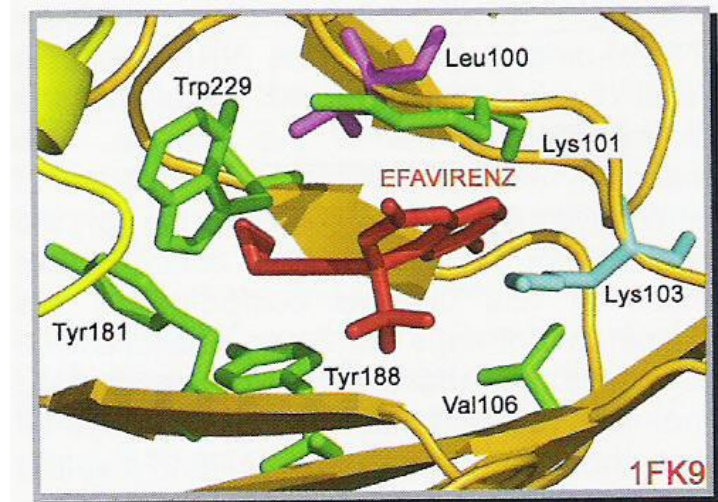

Efavirenz

Odporny na pojedyncze mutacje RT
– możliwość dłuższego stosowania.
Wystarcza jedna dawka dziennie.

Model wirusa HIV

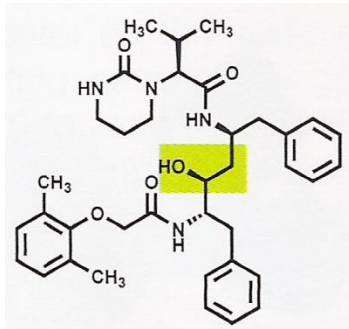
1. *Drugs* 2006, 66, 1501-1512; 2. *Structure (London)* 2000, 8, 1089-1094. (1FK9); Refs. p. 177

Nie wiąże się do Tyr181 i Tyr188.

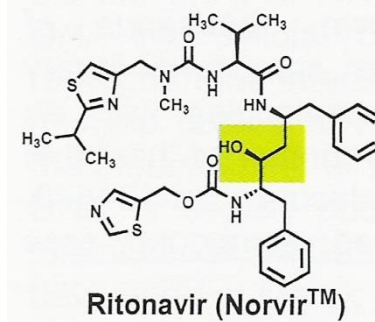
**Dopiero dwie równoczesne mutacje
Lys103Arg i Leu100Ile powodują powstanie
oporności na lek.**

Lopinavir + Ritonavir (Kaletra™)

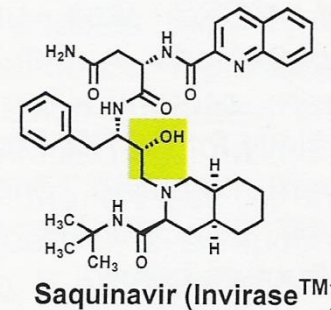
Inhibitor proteazy wirusa HIV

Lopinavir

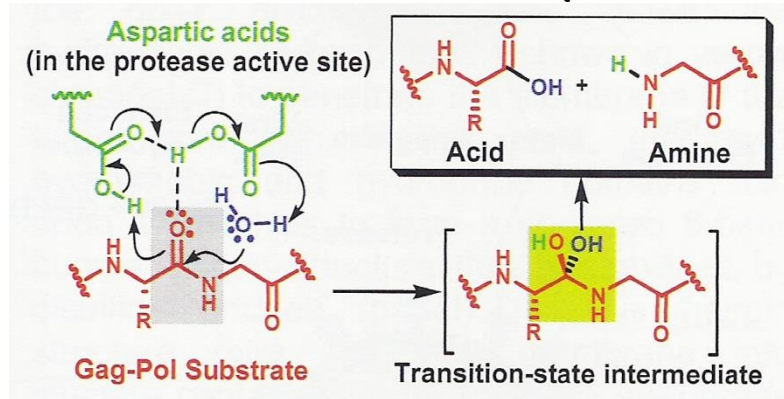

Blokuje cytochrom P450-3A4, który metabolizuje lopinavir w wątrobie.

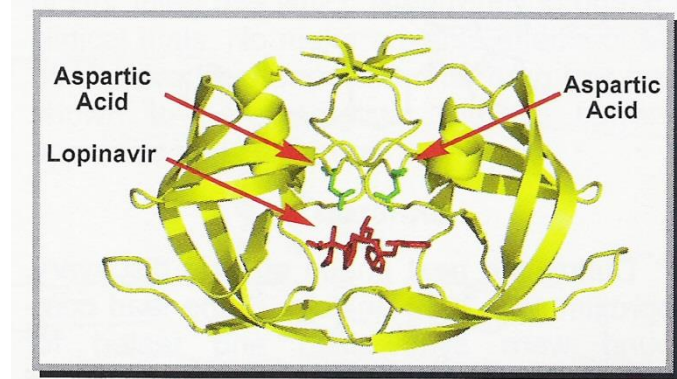
Saquinavir (Invirase™)

Pierwszy inhibitor proteazy. Analog stanu przejściowego

Mechanizm cięcia w proteazie.

Proteoliza prowadzi do powstania białek wirusa: RT, proteazy i integrazy

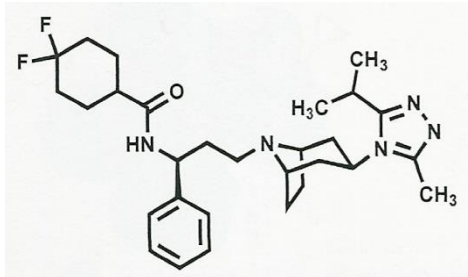

Miejsce wiążące lek w proteazie.

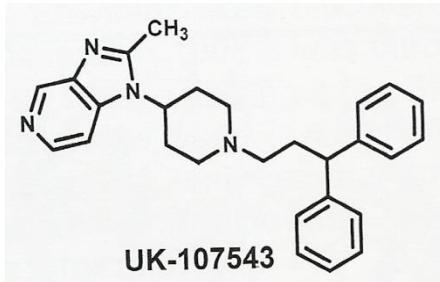
Skryształizowana przez A. Włodawera (NIH)

UK-427857 (Maraviroc™)

Antagonista receptora CCR5 do wejścia wirusa HIV-1

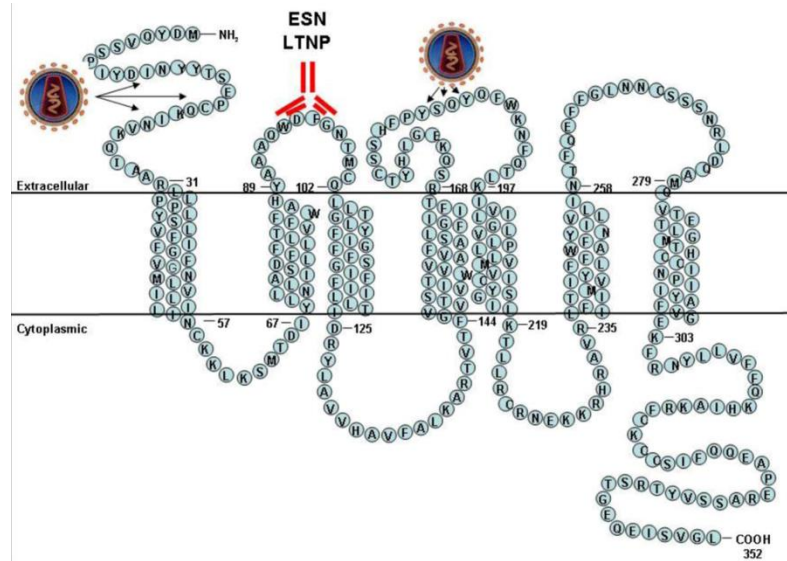
UK-427857 (0.22 nM)

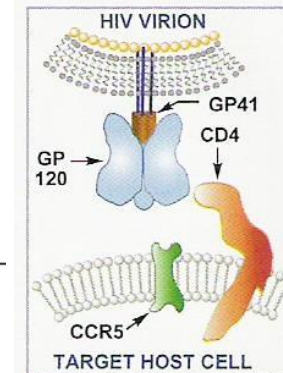
UK-107543

Związek wiodący (*lead*)

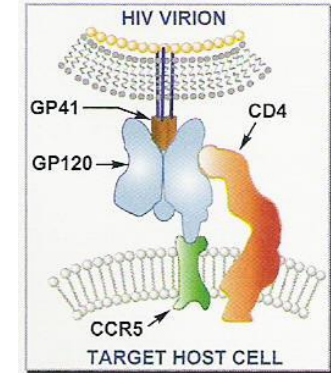
- Wybrany w badaniach przesiewowych (*screening*) wielu tysięcy związków
- Synteza analogów (ok. 1000)

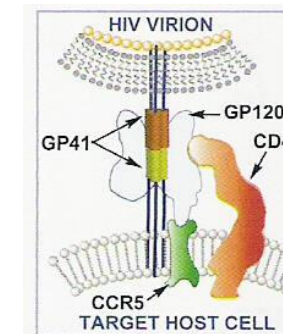
- Naturalna delecja 32bp CCR5 Δ 32 w ECL2 chroni przed HIV (receptor jest niefunkcyjalny). W późniejszych stadiach HIV działa przez receptor CXCR4.

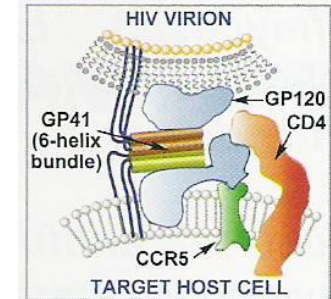
Panel A: Approach of the HIV virion to the surface of the target host cell.

Panel B: HIV glycoprotein gp120 binds to the CD4 and CCR5 receptors

Panel C: The hydrophobic fusion domain of gp41 penetrates the membrane of the target host cell.

Panel D: The hydrophobic and hydrophilic domains of gp41 fold over each other to form a 6-helix bundle hairpin.

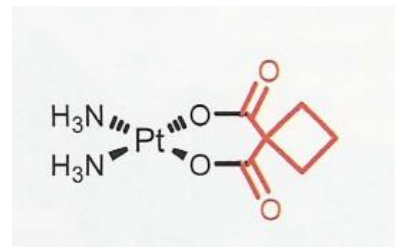
Leki przeciwnowotworowe

- Wiązanie z DNA
- Stabilizacja mikrotubul
- Modulatory/antagoniści receptorów hormonalnych
- Inhibitory kinaz
- Inhibitory proteasomu

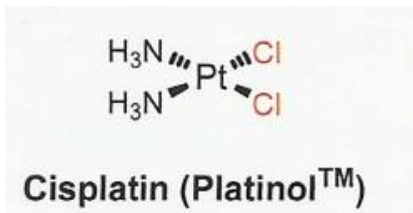

Karboplatyna

stosowana obecnie przeciwko zaawansowanym nowotworom głowy i płuc

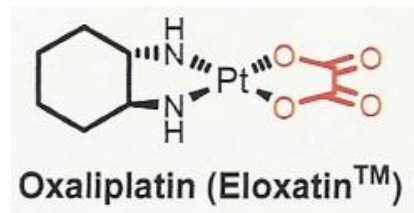

Struktura molekularna

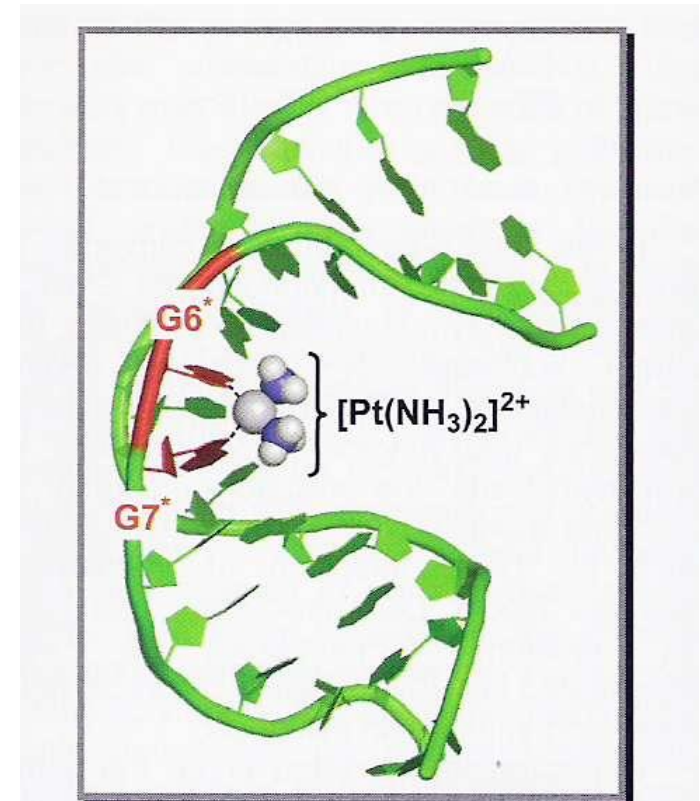
Cisplatin (Platinol™)

Lek wcześniejszy (dużo efektów ubocznych (uszkodzenia nerek, komórek nerwowych, wypadanie włosów, wymioty)

Oxaliplatin (Eloxatin™)

Lek późniejszy (stosowany razem z fluorouracylem)

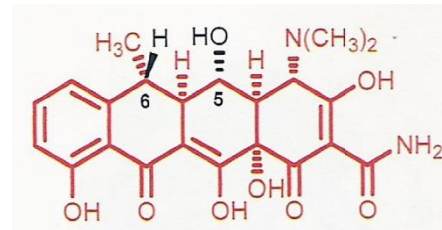
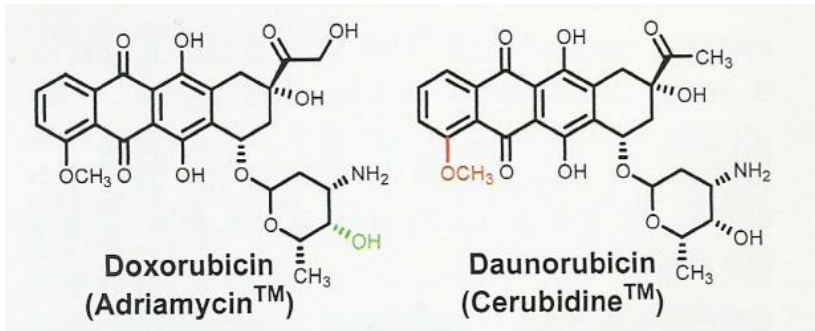

Struktura NMR

Kation *cis*-platyny (PDB id: 1A84)
YASARA SCE (carboplatin)

Doksorubicyna

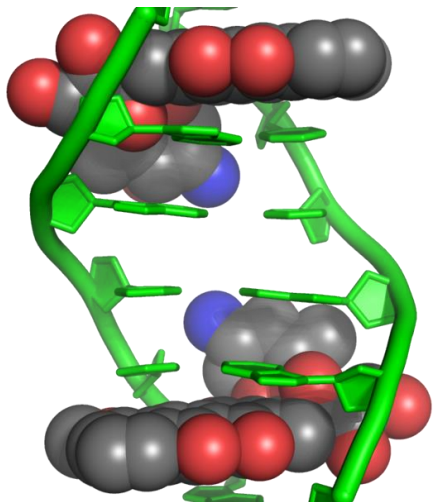
Lek przeciwnowotworowy z bakterii *Streptomyces peucetius*

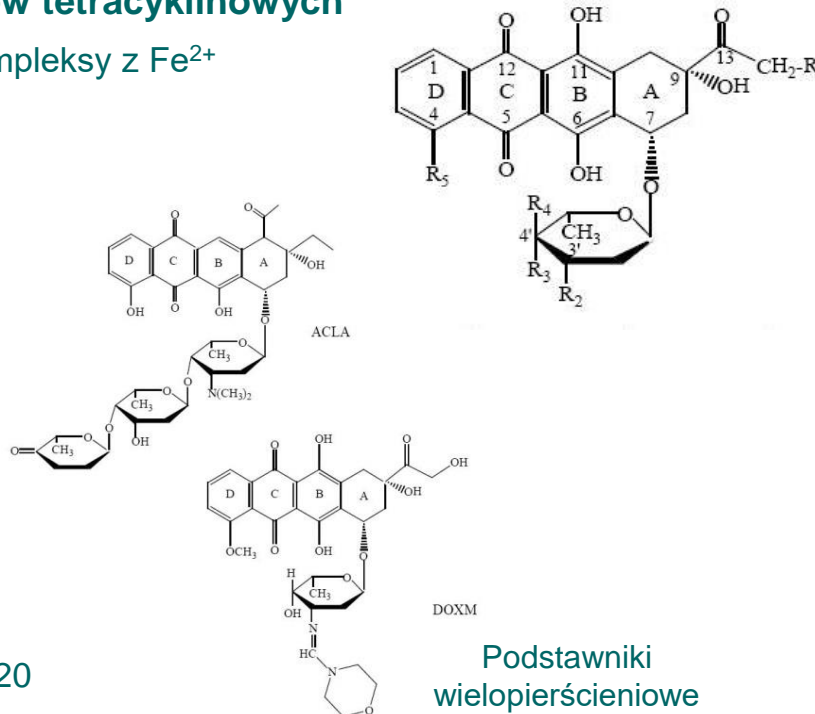
Antybiotyk doksycyklina

Podobieństwo do antybiotyków tetracyklinowych

Kardiotoksyczność, tworzą kompleksy z Fe²⁺

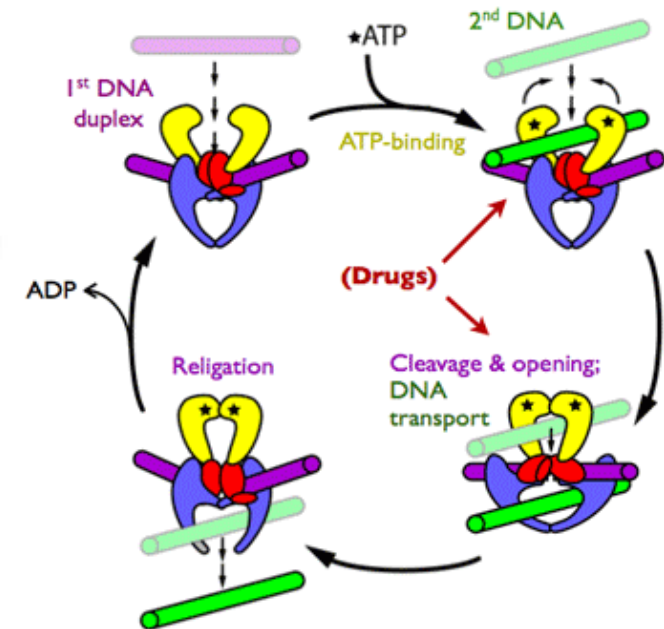

Interkalacja do DNA, PDB id: 1P20

Podstawniki wielopierścieniowe

Działanie na topoiizomerazę II

Topoiizomeraza II łączy obie nici DNA – zmiana liczby superskrętoń DNA

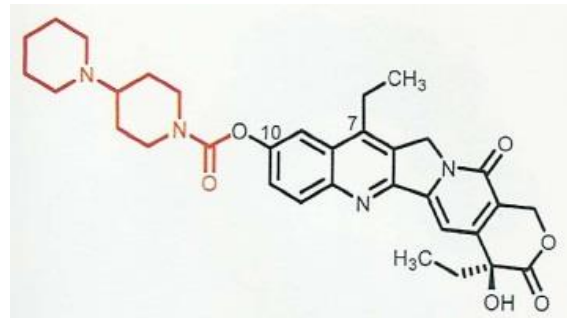
→ doksorubicyna sce

Irynotekan

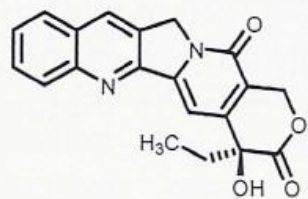
głównie przeciwko nowotworowi jelita grubego

"Happy tree" xi shu (喜树)

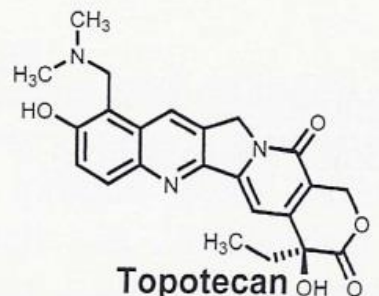
Struktura molekularna - prolek

Camptothecin

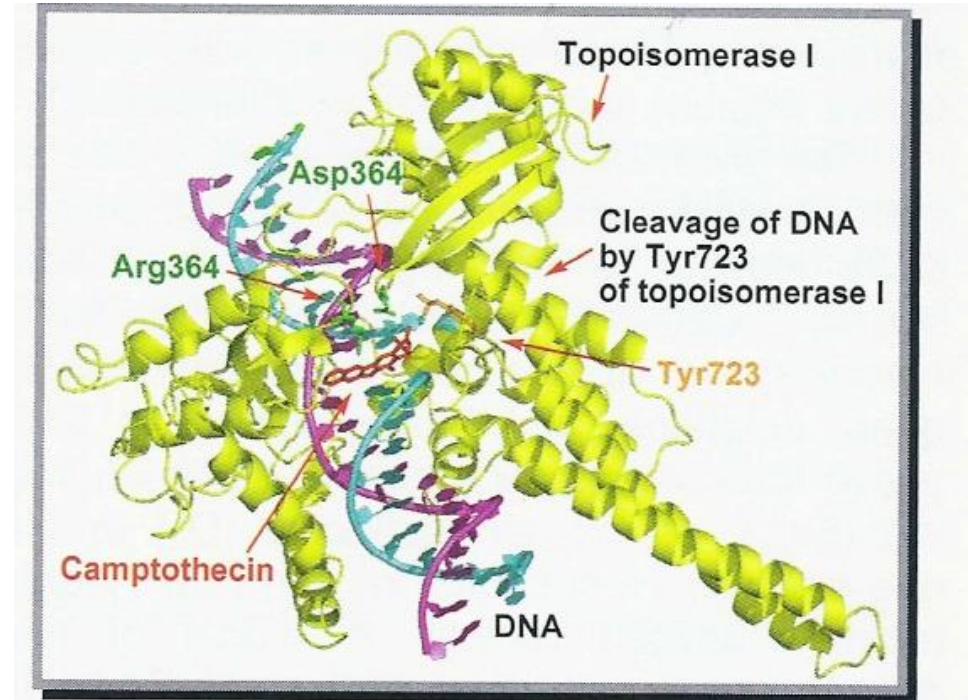
Substancja naturalna
wyzolowana z chińskiego
drzewa *Camptotheca acuminata*

Toksyczny alkaloid,
nierozp. w wodzie

**Topotecan
(Hycamtin™)**

Lek pochodny,
półsyntetyczny
(przeciwko rakowi płuc)

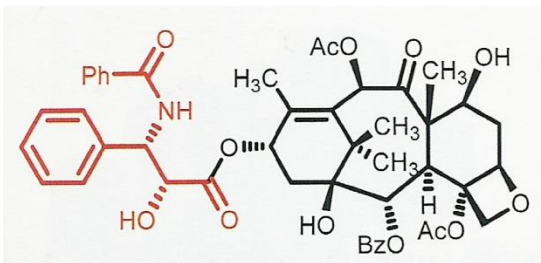

Lek stabilizuje kompleks topoizomerazy I
podczas replikacji DNA
(enzym tnie jedną nić i odwija helisę DNA)
PDB id: 1T8I sce

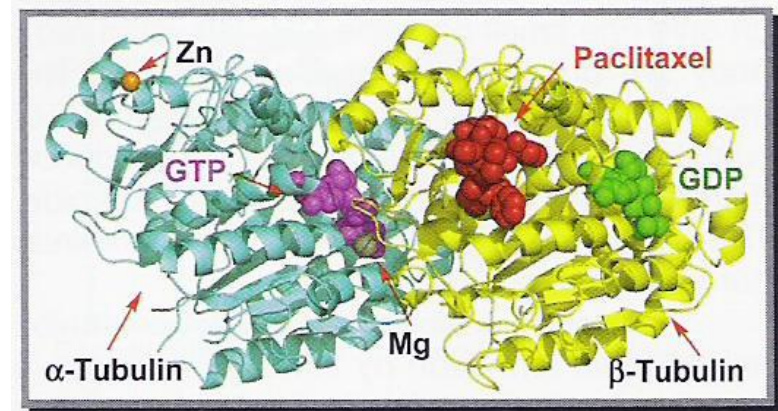

Paklitaxel (Taksol)

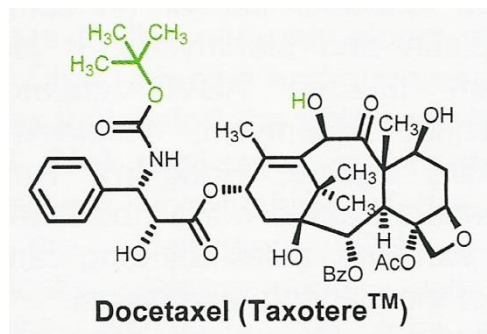
Stabilizator mikrotubul, stosowany przeciwko wielu różnym nowotworom, w tym mięsaka Kaposiego (HIV)

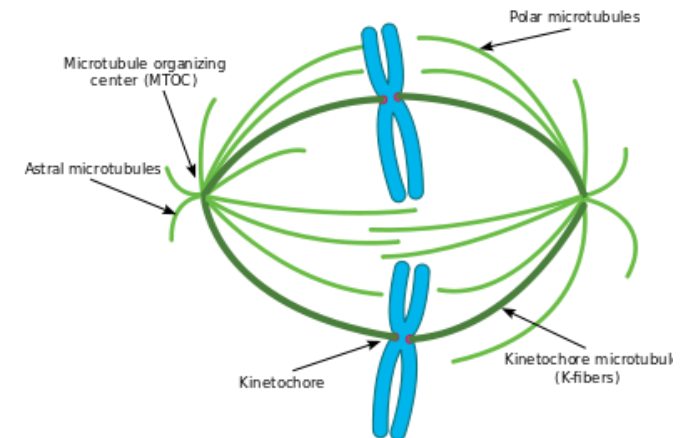
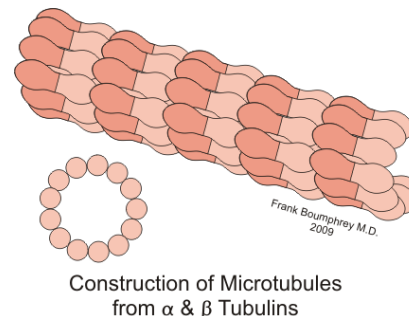
Paclitaxel – produkt naturalny z kory cisu pacyficznego.
Obecnie otrzymywany półsyntetycznie (część czerwona jest dodawana) z cisu himalajskiego

Stabilizacja mikrotubul prowadzi do zahamowania podziałów komórki (1TUB)

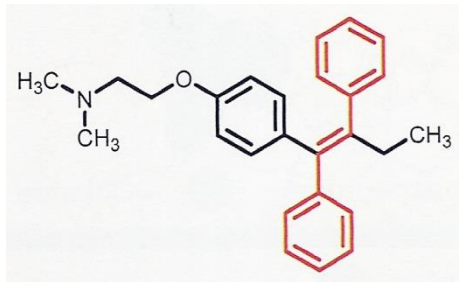
Przeciwko nowotworom piersi i płuc

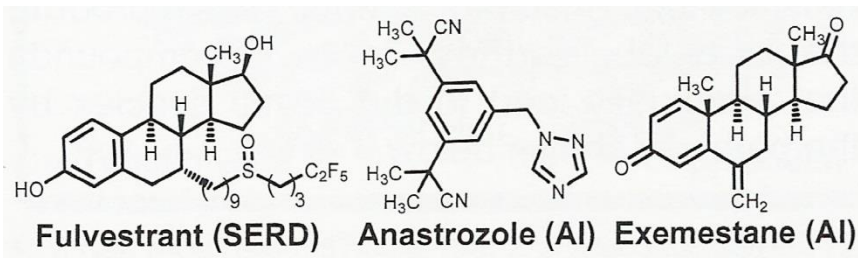

Tamoksyfen

Modulator receptora estrogenowego, przeciwko rakowi piersi

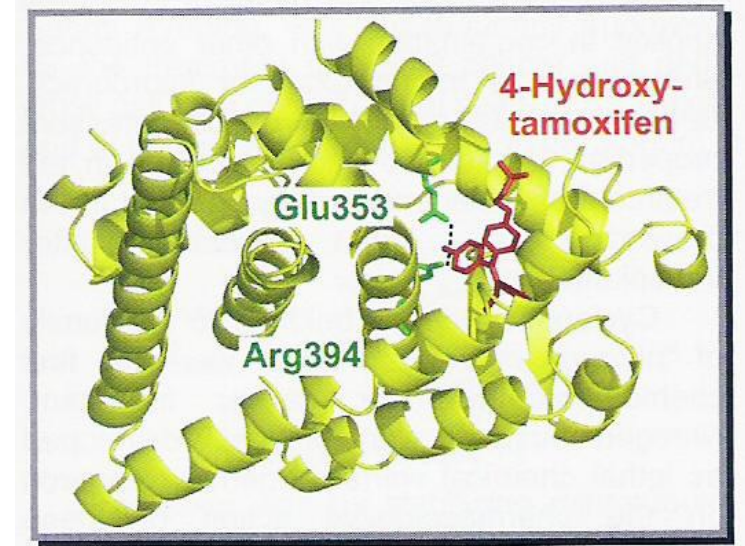

Tamoksyfen – projektowany jako lek antykoncepcyjny wywoływał owulację. Przypadkowo też odkryto własności przeciwrakowe (prolek → *para*-OH)

SERD – selective estrogen receptor down-regulators (antagoniści i inwersyjni agoniści)

AI – aromatase inhibitors (blokują biosyntezę estrogenu w organizmie)

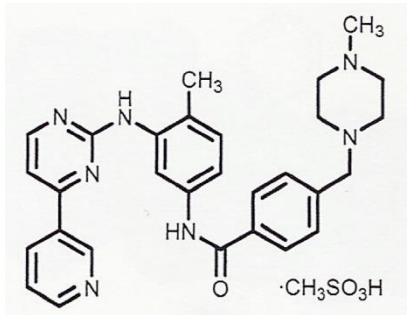

4-Hydroksy-tamoksyfen jest aktywnym metabolitem tamoksyfenu. Blokuje wiązanie estrogenu do receptora estrogenowego α .

Blokowanie receptora β prowadzi do leków na osteoporozę.

Imatynib (Gleevec™)

Selektywny inhibitor kinazy BCR-ABL → białaczka szpikowa,
nowotwory przewodu pokarmowego

Imatinib

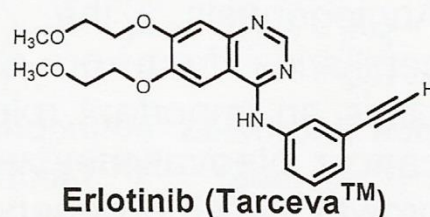
Blokuje też inne kinazy np. c-Kit

Astra Zeneca - 2003

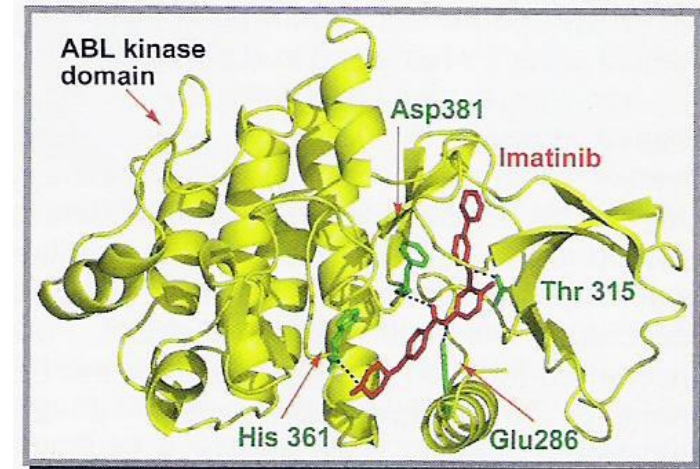
Gefitinib (Iressa™)

Pfizer - 2004

Erlotinib (Tarceva™)

Blokują domenę kinazową receptora EGFR
(Epidermal Growth Factor Receptor)

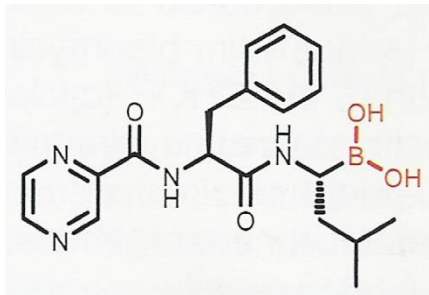
Binding of imatinib to the tyrosine kinase domain of ABL.

**Kompleks kinazy tyrozynowej
BCR-ABL z lekiem**

zmutowana kinaza jest stale aktywna i
pobudza wzrost nowotworu

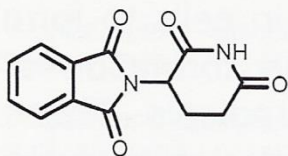
Bortezomib (Velcade™)

Inhibitor proteasomu → m.in. nowotwór układu krwiotwórczego (szpiczak)

Bortezomib

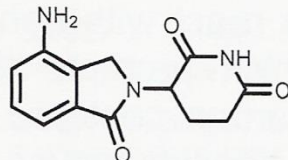
Bor jest niezbędny dla silnego wiązania z proteasomem

**Thalidomide
(Thalomid™)**

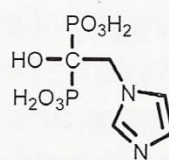
**Dawny lek
uspokajający**

2 izomery optyczne
(1 C asym.) → sce

**Lenalidomide
(Revlimid™)**

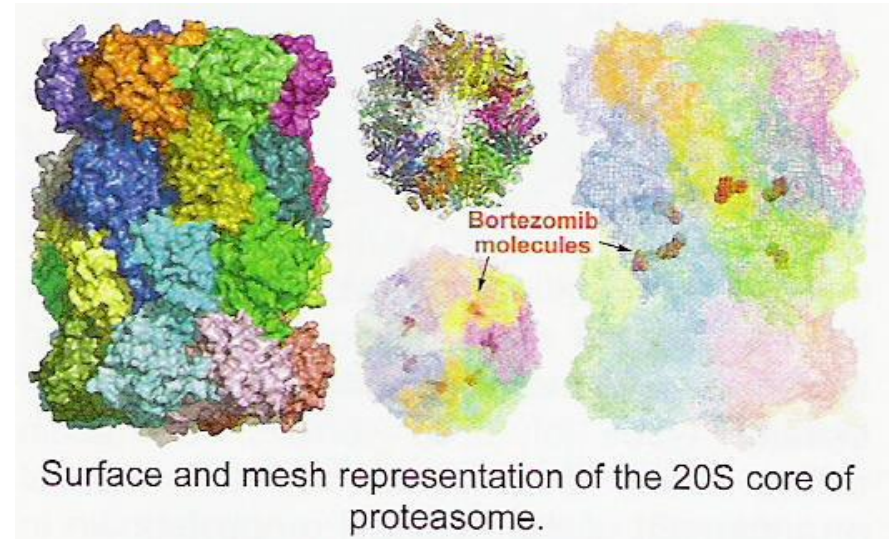
**Pochodna
thalidomidu
→ szpiczak**

**Zoledronic acid
(Zometa™)**

**Lek osłony dla
zahamowania
resorpcji kości**

(fosforan wapnia)

Surface and mesh representation of the 20S core of proteasome.

Zablokowanie proteasomu prowadzi do zmniejszenia ilości (*downregulation*) czynników transkrypcyjnych (np. NF-κB), zwiększenia ilości białek regulatorowych (np. p27 i p53) oraz zwiększenia apoptozy.